

شتاب‌دهی و تجاری سازی ایده‌های نخبگان

گفت و گو روز

علیرضا خاتمی
روانشناس

مردادماه سال گذشته بود که سیدرحمان میرزائیان به عنوان مدیرکل خلاقیت و نوآوری شهرداری مشهد منصوب و مشغول به کار شد. با این انتصاب درعمل دفتر آمار، پژوهش و مطالعات شهرداری مشهد جای خود را به دفتر خلاقیت و نوآوری داد تا فصل جدیدی در حوزه حمایت از علم و دانش در مدیریت شهری مشهد آغاز شود و به جای اینکه اقدامات شهرداری مشهد تنها در حوزه پژوهش و مطالعات معطوف شود، رویکرد جدیدی به نام خلاقیت و نوآوری هم شکل بگیرد تا علاوه بر اینکه بدنه شهرداری مشهد بااین رویکرد به حل مسائل شهری اقدام کند، محفلی برای حضور نخبگان، فناوران، شرکت‌های دانش بنیان و مراکز علمی نیز وجود داشته باشد تا شهرمان با بهره‌گیری از راه حل‌های نخبگانی نسبت به گذشته، شهری بهتر برای مشهدی‌ها و زائران بارگاه حضرت رضا^ع باشد. هنوز عمر دفتر خلاقیت و نوآوری شهرداری مشهد به یک سال هم نرسیده، اما در طول این مدت کم اقدامات مثبتی در حوزه خلاقیت شکل گرفته است که در گفت‌وگوی شهرآرا با مدیرکل این دفتر، بخشی از فعالیت‌های مدیریت شهری و نگاه جدید شهرداری به موضوع خلاقیت بررسی شده است.

تدوین اطلس مسائل شهرداری

● با ایجاد این مرکز چه اتفاقاتی در حوزه فرهنگ خلاقیت در بدنه شهرداری افتاده است؟ در گذشته فعالیت‌های خلاقیت و نوآوری در اداره‌ای به نام اداره شهر خلاق انجام می‌شد. با ایجاد دفتر جدید اقدامات گذشته تقویت شده است. به عنوان نمونه در حوزه فرهنگ سازمانی برگزاری نظام پیشنهادها را به شکلی ویژه‌تر پیگیری کردیم. برگزاری جشنواره‌های مختلف خلاقیت و نوآوری در بدنه شهرداری یکی دیگر از قسمت‌های کاری بود. سال گذشته اولین دوره لیگ خلاقیت را به پایان رساندیم و از ابتدای اردیبهشت‌ماه امسال دومین دوره این لیگ آغاز شده است. در لیگ خلاقیت، هر سازمان و مجموعه‌ای از شهرداری می‌تواند یک تیم پنج نفره معرفی کند و در سه تا پنج رویداد، شرکت کند. ایده‌های آن‌ها داوری و به ایده‌های برتر جایزه داده می‌شود و پس از محاسبه امتیازات و پایان رویدادها، تیم‌های اول تا سوم خلاق معرفی خواهند شد.

همچنین ما وظیفه ترویجی هم داریم و سعی کردیم در موضوع موارد ترویجی، به صورت ویژه نیروهای مدیریت شهری درگیر شوند. برگزاری رویداد چالش معکوس نیز ارتباطی است بین بدنه شهرداری و شرکت‌های دانش بنیان که از سال گذشته شروع شده است. برگزاری رویداد‌های حل مسئله و ساعت خلاقیت، همچنین برگزاری دو رویداد کمپ خلاقیت از جمله فعالیت‌های ترویجی ما بوده است. همچنین در نظام پیشنهادها، پیشنهادی که مصوب می‌شود برای اجرایی شدن، در این دفتر پیگیری می‌کنیم.

● هدف دوم از ایجاد دفتر خلاقیت و نوآوری؛ شناسایی مسائل شهری است. در گذشته به طور قطع داده‌هایی به دست آمده است. در مدت ایجاد این دفتر چه تعداد مسائل شهری شناسایی شده و چه تعدادشان دارای اولویت است که امسال باید روی آن‌ها کار کنیم؟ در این باره ابتدا کاری که انجام دادیم این بود که اطلاعات به دست آمده از سوی تمام مجموعه‌های شهرداری مشهد را جمع‌آوری و با حوزه‌های مختلف برای ارائه مسائل، نامه‌نگاری کردیم. اکنون مجموعه مسائل شهرداری شکل گرفته است و امسال باید به سمت ایجاد نظام مسائل شهرداری و پس از آن ایجاد اطلس مسائل شهرداری برویم. با ایجاد این اطلس ارتباط بین مسائل شناسایی می‌شود و تشخیص خواهیم داد که اگر یک مسئله حل شود در کنارش چندین مسئله دیگر هم حل خواهد شد. البته ماکاراناتا زمان ایجاداطلس مسائل رها نکرده‌ایم و در راستای حل مسائل شهری با همین مجموعه مسائلی که داشته‌ایم در قالب اجرای برنامه‌های چالش معکوس، مسائل به مجموعه شرکت‌های دانش بنیان شهر ارائه شده و همچنین جلسه‌های حل مسائل تحت عنوان ایده و گفت‌وگو برگزار شده است. به عنوان مثال حاشیه شهری یکی از اولویت‌های اصلی شهر مشهد است. در این راستا همایشی با همکاری مجموعه دادگستری و دیگر دستگاه‌های استان در خرداد ماه برگزار خواهد شد تا نظام مسائل حاشیه شهر شناسایی و راه حل‌های آن ارائه شود.

استقبال از بهار، ایده خلاقانه مشهد برای تمام کشور

● مرداد سال گذشته دفتر خلاقیت و نوآوری شهرداری مشهد ایجاد شد. چه نیازهایی در شهرداری مشهد احساس شد که به دنبال آن مدیران شهرداری مجاب شدند تا این دفتر را در بدنه مدیریت شهری ایجاد کنند؟

نیاز امروز جامعه و سازمان‌های آموزشی، موضوع خلاقیت است. موفقیت سازمان‌ها در گرو خلاقیت و نوآوری است. در مجموع انسان از ابتدا زندگی‌اش با خلاقیت عجین بوده و با خلاقیت و نوآوری گره خورده است. انسان‌های ابتدایی اگر تفکر خلاق نداشتند به این سمت نمی‌رفتند که نیازهای خودشان را با ساخت ابزار و محصولات مختلف رفع کنند و این نیاز سبب شد انسان‌های ابتدایی هم به سمت خلاقیت و نوآوری بروند. جامعه امروز هم بیش از پیش به موضوع خلاقیت نیازمند است. بنابراین، سازمانی موفق است که از خلاقیت و نوآوری کارکنان خود نهایت استفاده را ببرد تا بتواند محصول جدیدی تولید و فرایند خدمت جدیدی ایجاد کند و اگر این اتفاق نیفتد دوام و ماندگاری سازمان از بین می‌رود و سیر نزولی طی می‌کند. در مجموعه شهرداری مشهد موضوع خلاقیت و نوآوری موضوع جدیدی نیست. ما در شهرداری با وجود همکاری دانش‌آموخته، قابلیت‌های دانشی، علمی، خلاقیت و نوآوری را می‌بینیم. همین موضوع استقبال از بهار را هر ساله داریم. این موضوع یک ابتکار و ایده خلاقانه‌ای بود که شانزده سال پیش و د سال ۱۳۸۷ شکل گرفت. این رویداد نشان می‌دهد که مشهد و کارکنان شهرداری مشهد در سطح بالاتری از کلان شهرهای دیگر قرار دارند و همین استقبال از بهار زمینه‌ای شد که شاهد هستیم همه شهرهای ایران به استقبال آن رفته‌اند.

اما نکته‌ای که وجود دارد این است که سازمان‌ها باید به صورت برنامه‌ریزی شده به سراغ خلاقیت و نوآوری بروند تا بتوانند از این خلاقیت و نوآوری یک هم‌افزایی ایجاد کنند و نهایت بهره‌مندی و استفاده را از خلاقیت و نوآوری داشته باشند. با توجه به وضعیت موجود، سازمان‌ها باید سراغ کارهایی بروند که سطح زندگی شهروندان ارتقا یابد. این افزایش کیفیت سطح زندگی با شناسایی نیازها و مسائل و رفع آن‌ها با خلاقیت و نوآوری امکان‌پذیر است. شهرداری اگر دفتری مستقل برای موضوع ایجاد کرده، برای این است که بتواند خلاقیت و نوآوری را در مسیر واقعی و اصلی خودش قرار دهد.

عکس: سعید کئی، شهرآرا

از حل مشکلات شهر تا تجاری سازی خدمات شهری

محصولات تولید شده و فروش آن‌ها به دیگر شهرهای کشور، درآمد هم برای شهرداری کسب کنیم.

● لطفا بیشتر درباره فرایند خلاقیت و نوآوری توضیح بدهید. فرایند خلاقیت و نوآوری که در شهرداری پیش بینی شده، این‌گونه است که ابتدا با نظام مسائل شهرداری باید کار را شروع کنیم، بدین ترتیب که مسائل باید شناسایی شود. مسائل را در سه سطح مشکل، مسئله و سؤال داریم. می‌خواهیم این مسائل را شناسایی و پس از شناسایی، تدقیق و پس از آن اولویت‌بندی کنیم. دومین گام، فرایند نظام حل مسائل است. بدین صورت که راه حل مسئله چه چیزی می‌تواند باشد. قسمت سوم این فرایند نیز این است که آیا این مسئله راه حلش از ایده پردازی و نوآوری می‌گذرد یا خیر؟

البته در ذیل همه این‌ها ما قسمتی داریم تحت عنوان داده. امروزه داده حرف اول را در دنیا می‌زند. کسی ثروتمندتر است که داده بیشتر داشته باشد و همه این‌ها ذیل موضوعی تحت عنوان رصد داده‌ها در مشهد قرار می‌گیرد.

● شهرداری چه اهدافی از ایجاد دفتر خلاقیت و نوآوری دنبال می‌کند؟

در این دفتر چند هدف را دنبال می‌کنیم. یک سری هدف‌های درون سازمانی است که ما در داخل سازمان پیگیری می‌کنیم که یکی از آن‌ها تقویت فرهنگ خلاقیت در بدنه سازمان از مدیران تا کارشناسان است.

هدف دوم ما شناسایی مسائل شهرداری است. فرایند خلاقیت و نوآوری از شناسایی مسئله شروع می‌شود. بنابراین باید در ابتدا مسائل را شناسایی و تدقیق کنیم و بعد راه حل مناسب را پیشنهاد دهیم. در این راستا نظام مسائل شهری در شهرداری مشهد تشکیل شده است. هدف سوم در راستای مسئولیت اجتماعی شهرداری است. در قالب این هدف باید از نخبگان، فرهیختگان، شرکت‌های دانش بنیان و نوآوران حمایت شود و این حمایت کمک می‌کند تا شاهد شکوفایی اقتصاد شهر و رفع مشکلات شهر باشیم.

چهارمین هدف نیز کسب درآمد پایدار است. ما اگر بتوانیم مجموعه نخبگانی را در حل مسائل مدیریت شهری بسیج کنیم و آن‌ها را در این مسیر قرار دهیم، در عمل علاوه بر جذب سرمایه، سبب ماندگاری نخبگان در شهر خواهد شد. می‌توانیم از طریق تجاری سازی

ساخت دومین مرکز نوآوری شهرداری در شهرک شهید ر جایی

نوآوری و استقرار افراد مستقل از جمله حمایت‌های ماست. همچنین حمایت در حوزه‌های مختلف مانند برگزاری جشنواره‌های ایده پردازی و برگزاری رویدادها را داشته‌ایم. اکنون نیز ۲۲ شرکت به صورت مشخص در کارخانه نوآوری، فعال و تحت حمایت مدیریت شهری هستند. یکی از موضوع‌هایی که در حال انجام داریم، ایجاد مرکز نوآوری خدمات شهری است که در بوستان جهان‌شهر قرار است این مرکز تا شهریور یا مهر افتتاح شود. همواره به دنبال این هستیم که برند شهر خلاق یونسکو را بگیریم. گرفتن این عنوان تحقق یافتنی است، چرا که مشهد اکنون شهر جهانی گهرسنگ هاست و با این عنوان می‌توانیم شهر خلاق صنایع دستی را از آن خود کنیم.

● مشارکت با مردم در فرایند خلاقیت و نوآوری چگونه خواهد بود؟

یکی از کارهایی که امسال پیگیری خواهیم کرد، این است که بتوانیم از طریق مردم، نه مشکل و مسئله بلکه ایرادها را شناسایی کنیم و به سراغ حل این ایرادها برویم.

مرکز ملی داده‌های زیارت راه‌اندازی می‌شود

مجموعه‌ها برای ارائه این داده‌ها همراهی خوبی داشته‌اند و امیدواریم امسال این اتفاق بیفتد. همچنین در آینده نزدیک مرکز ملی داده‌های زیارت در رصدخانه شهری راه‌اندازی می‌شود و در هفته خلاقیت و نوآوری تفاهم‌نامه چندجانبه این موضوع بین شهرداری مشهد، اندیشکده زیارت دانشگاه فردوسی، معاونت امور زیارت استانداری و آستان قدس رضوی امضا خواهد شد. با حمایت شورای شهر نیز قرار است مرکز رصد آب در رصدخانه شهری راه‌اندازی شود. برای تجمع مسائل و داده‌های حاشیه شهر نیز قرار است مرکز رصد داده‌های حاشیه شهر در حاشیه همایش حاشیه شهر و در خردادماه راه‌اندازی شود.

● شهرداری مشهد چه برنامه‌ای برای همکاری با نخبگان و دانشگاه‌ها و مراکز علمی دارد؟ یکی از سرمایه‌های اصلی شهرها وجود همین نخبگان است. اگر عنوان شهر خلاق را مطرح می‌کنیم باید هم مکان مورد نظر برای این خلاقیت وجود داشته باشد و هم افراد خلاق حضور داشته باشند. امسال در این حوزه به دو موضوع ورود خواهیم کرد، اول اینکه طبقه خلاق شهری مشهد تشکیل و دوم باشگاه برنامه‌ریزان شهری مشهد ایجاد شود. همچنین در حوزه همکاری با مراکز علمی اکنون برای هر مسئله‌ای که لازم باشد، با تمام مراکز علمی نامه‌نگاری و همکاری می‌کنیم و در دو تا سه ماه آینده نخستین فضای تعاملی اکوسیستم نوآوری نیز با محوریت حضور مراکز علمی و دانشگاه‌ها در کارخانه نوآوری ایجاد می‌شود و نخبگان و مراکز علمی در این کارخانه میز خواهند داشت.

● برای ثروت‌آفرینی از طریق خلاقیت که یکی از اهداف شماسست چه برنامه‌ای دارید؟ درباره این موضوع درعمل مرحله مطالعه و پیگیری را شروع کردیم. متأسفانه در این باره از نظر قانونی مشکل داریم و درعمل خیلی از کارها را نمی‌توانیم انجام دهیم، اما به دنبال این هستیم که محصولات نوآورانه که در شهرداری ساخته شده است به مرحله تجاری سازی برسانیم تا بتوانیم به دیگر کلان شهرها ارائه دهیم و شهرداری از قِبل این محصولات درآمد پایدار کسب کند.

● براساس ارزیابی‌هایی که تا به امروز داشته‌اید، خلاق‌ترین مجموعه شهرداری کدام حوزه بوده است؟ در این باره هنوز نمی‌توان اطلاعات دقیقی ارائه داد، چراکه اکنون گروهی مأمور این کار هستند تا مؤلفه‌های مجموعه‌های خلاق را آماده کنند، اما به طور قطع در آینده‌ای نزدیک این مجموعه‌ها معرفی خواهند شد.

● داشتن داده و اطلاعات یکی از مسائل مهم است. سال گذشته رصدخانه شهری مشهد در کارخانه نوآوری راه‌اندازی شد. اکنون وضعیت این رصدخانه چگونه است؟ اکنون این رصدخانه ۸۰لایه اطلاعاتی و بالغ بر ۴۰۰ زیرلایه در خود جای داده است. معتقد هستیم این رصدخانه، مرکز تصمیم‌گیری شهر است و تمام دستگاه‌های استان می‌توانند از این ظرفیت استفاده کنند. اما برای استفاده شرط اول این است که داده‌ها و اطلاعات در رصدخانه قرار گیرد. در قالب آمارنامه و سالنامه شهری هر ساله این آمار جمع‌آوری می‌شوند، اما برخی از دستگاه‌ها همکاری لازم را ندارند. در عین حال بسیاری از